

Asia: VN/33260/2024

Lausuntopyyntö työryhmän mietinnöstä; Ihmiskauppadirektiivin muutosdirektiivin täytäntöönpano

Lausunnonantajan lausunto

1. Huomiot rikoslain 25 luvun 3 §:ään ehdotettavasta muutoksesta (sijaissynnyttäjäksi saattamista koskevan teon tarkoituksen lisääminen ihmiskauppaa koskevaan pykälään)

Maahanmuuttovirasto kannattaa työryhmän mietinnössä esitettyä rikoslain muuttamista siten, että ihmiskauppaa koskevaan säännökseen lisättäisiin teon tarkoitukseksi sijaissynnyttäjäksi saattaminen. Tällöin sijaissynnyttäjäksi saattaminen nähtäisiin yhtenä ihmiskaupan muotona.

Ulkomaalaislain 3 §:n 22 kohdassa määritellään se, mitä ihmiskaupalla ulkomaalaislaissa tarkoitetaan. Määritelmän mukaan ulkomaalaislaissa ihmiskaupalla tarkoitetaan rikoslain (39/1889) 25 luvun 3 ja 3 a §:ssä tarkoitettua ihmiskauppaa ja törkeää ihmiskauppaa. Siten rikoslain mukaisen määritelmän muuttaminen muuttaa myös ulkomaalaislain mukaista ihmiskaupan määritelmää.

Virastossa on välillä käsiteltävänä hakemuksia, joissa epäillään sijaissynnytystä. Rikoslain muuttaminen siten, että ihmiskauppaa koskevaan säännökseen lisättäisiin teon tarkoitukseksi sijaissynnyttäjäksi saattaminen, selkeyttäisi näiden hakemusten käsittelyä ja antaisi virastolle paremmat mahdollisuudet puuttua näihin tilanteisiin. Tapauksissa voitaisiin katsoa tällöin olevan viitteitä ihmiskaupasta ja asiaa selvitettäisiin tästä näkökulmasta. Jos hakija olisi ulkomailla ja hänen epäiltäisiin joutuvana Suomessa ihmiskaupan uhriksi, koska hänet olisi tarkoitus saattaa sijaissynnyttäjäksi ihmiskaupan tunnusmerkistön mukaisia keinoja ja tekotapoja käyttäen, voitaisiin oleskelulupa jättää myöntämättä ulkomaalaislain 36 a §:n 6 kohdan perusteella. Siten voitaisiin suojata hakijaa hyväksikäytöltä. Jos sijaissynnytykseen perustuvan ihmiskaupan uhriksi joutunut hakija olisi jo Suomessa, kyseisestä ihmiskaupasta olisi vireillä rikostutkinta ja muut edellytykset täyttyisivät, voitaisiin hakijalle tällöin myöntää ihmiskaupan uhrin tilapäinen oleskelulupa ulkomaalaislain 52 a §:n 1 momentin perusteella. Jatkuvan oleskeluluvan myöntäminen pykälän toisen momentin perusteella olisi mahdollista, jos hakija olisi erityisen haavoittuvassa asemassa. Siten kyseisellä lainmuutoksella voisi olla vaikutuksia oleskeluluvan myöntämiseen tilanteissa, joissa hakija on joutunut tai hän olisi vaarassa joutua Suomessa sijaissynnytykseen perustuvan ihmiskaupan kohteeksi.

2. Huomiot rikoslain 25 lukuun ehdotettavasta uudesta kriminalisoinnista (ehdotettava uusi 3 d §: ihmiskaupan kohteena olevan henkilön hyväksikäyttö)

- a) Rangaistavuuden ala
- b) Rangaistusasteikko
- c) Muut huomiot

Maahanmuuttovirastolla ei ole ehdotuksesta huomioita.

3. Huomiot rikoslain 25 luvun 10 §:ään ehdotettavasta muutoksesta (ehdotettavaa uutta ihmiskaupan kohteena olevan henkilön hyväksikäyttöä koskevaa kriminalisointia koskeva lisäys oikeushenkilön rangaistusvastuun soveltamisalaan)

Maahanmuuttovirastolla ei ole ehdotuksesta huomioita.

4. Huomiot pakkokeinolakiin ja poliisilakiin ehdotettavista muutoksista

Maahanmuuttovirastolla ei ole ehdotuksesta huomioita.

5. Huomiot oikeudenkäymiskaareen ja esitutkintalakiin ehdotettavista muutoksista

Maahanmuuttovirastolla ei ole ehdotuksesta huomioita.

6. Huomiot ihmiskauppadirektiivin muutosdirektiivin säännöksistä, joiden ei mietinnössä katsota edellyttävän lainsäädäntömuutoksia

- a) 11 artikla
- b) muut muutosdirektiivin säännökset

Ihmiskauppadirektiivin muutosdirektiivin 11 artiklan 4 kohtaan on lisätty jäsenvaltioille velvoite nimetä yhteyspiste uhrien rajat ylittävää ohjaamista varten. Mietinnössä todetaan, että ihmiskaupan uhrien auttamisjärjestelmälle vastaanottolain 33 §:n 1 momentin 7 kohdassa säädetystä tehtävästä kansallisena asiantuntijaviranomaisena ihmiskauppaan ja sen vastaiseen työhön liittyvissä asioissa voidaan johtaa auttamisjärjestelmälle asema muutosdirektiivissä edellytettynä kansallisena yhteyspisteenä.

Tältä osin Maahanmuuttovirasto pyytää huomioimaan, ettei ihmiskaupan uhrien auttamisjärjestelmä voi tehdä muita tehtäviä kuin niitä, jotka on sille laissa säädetty tehtäväksi. Siten Maahanmuuttovirasto pyytää oikeusministeriötä seuraamaan sitä, mitä yhteyspisteenä toimiminen käytännössä tarkoittaa ja tulisiko lakia muuttaa siten, että auttamisjärjestelmälle tai muulle viranomaiselle annettaisiin sellaiset toimivaltuudet, joita yhteyspisteenä toimiminen käytännössä vaatii. Maahanmuuttovirasto pyytää, että lakia muutetaan, jos yhteyspisteenä toimimiseen kuuluisi käytännössä tehtäviä, jotka eivät ole ihmiskaupan uhrien auttamisjärjestelmän lakisääteisiä tehtäviä tai jos yhteyspisteenä toimivan viranomaisen tulisi käsitellä sellaisia henkilötietoja, joiden käsittelyyn ihmiskaupan uhrien auttamisjärjestelmällä ei ole laissa säädettyä oikeutta.

Lisäksi Maahanmuuttovirasto ehdottaa, että mietinnössä täsmennetään sitä, mitä on katsottu yhteyspisteenä toimimisen tämän hetkisen tiedon valossa käytännössä tarkoittavan. Täsmennykseen

voisi kirjata esimerkiksi näin: ”Yhteyspisteenä toimiva taho antaisi yleistä neuvontaa siitä, kuinka eri tapauksissa siirrettävän uhrin tilanteessa voidaan toimia, mihin tulisi ottaa yhteyttä ja ohjaisi toimivaltaisen viranomaisen puoleen.” Tällöin mietinnöstä tulisi täsmällisemmin ilmi se, mitä yhteyspisteenä toimimisen on katsottu tarkoittavan ja että se vastaa ihmiskaupan uhrien auttamisjärjestelmän tämän hetkisiä lakisääteisiä tehtäviä.

7. Huomiot ehdotusten vaikutuksista

Rikoslain 25 luvun 3 §:ään ehdotettavan muutos eli sijaissynnyttäjäksi saattamista koskevan teon tarkoituksen lisääminen ihmiskauppaa koskevaan pykälään vaikuttaisi Maahanmuuttoviraston toimintaan siten, että ihmiskaupan uhrin asian käsittelemisestä koskevaan soveltamisohjetta tulisi päivittää. Viraston ulkomaalaisasioiden käsittelijöitä tulisi kouluttaa lainsäädännön muutoksesta, jotta he tunnistaisivat sijaissynnytykseen liittyvän ihmiskaupan ja huomioisivat sen asian selvittämisessä ja päätösharkinnassa. Lisäksi edellä esitetysti kyseisellä muutoksen perusteella voisi tulla ihmiskaupan uhrin oleskelulupia myönnettäväksi, jos uhriksi joutunut hakija olisi Suomessa. Toisaalta muutos voisi vaikuttaa myös siten, että jollekin hakijalle ei myönnettäisi oleskelulupaa, jos kyseinen hakija olisi ulkomailla ja olisi perusteltua aihetta epäillä hänen joutuvan Suomessa sijaissynnytykseen perustuvan ihmiskaupan uhriksi.

8. Muut huomiot

Maahanmuuttovirasto kiittää mahdollisuudesta tulla kuulluksi. Virasto on osallistunut mietinnön laatineeseen työryhmään ja viraston näkemyksiä on siinä huomioitu. Maahanmuuttovirasto on laatinut tämän lausunnon myös ihmiskaupan uhrien auttamisjärjestelmän puolesta, koska auttamisjärjestelmä kuuluu Maahanmuuttoviraston alaisuuteen. Siten lausunnossa ehdotettuja lainmuutoksia on tarkasteltu ihmiskaupan uhrien auttamisjärjestelmän ja Maahanmuuttoviraston toimivaltaan kuuluvien tehtävien näkökulmasta.

Waal Johanna

Veijonen Siiri
Maahanmuuttovirasto